

Küresel Stratejilerin Oluşumunda İletişimin Ekonomi Politikasının Rolü

The Role of Political Economy of Communication in the Formation of Global Strategies

Prof. Dr. Sedat Cerci

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, İletişim Fakültesi, s.cerci@gmail.com, Hatay/Türkiye.

ORCID: 0000-0002-3762-6483

ÖZET

Bu çalışmada, yüksek iletişim teknolojileri aracılığıyla toplumları manipüle etme ve insanlar üzerinde egemenlik kurma girişimleri ve teknikleri ele alınmaktadır. Edward S. Herman ve Noam Chomsky'nin Propaganda Modeli ve Edward L. Bernays'in Rıza Mühendisliği kuramları, iletişim teknolojisinin en yüksek olduğu dönemde canlı pratiklerini bulurken; dünyada erk sahibi olmak ve insanları denetlemek isteyenlerin de temel başvuru araçları olmuştur. İlkel çağlardaki klan yaşamı form değiştirerek modern çağlarda da devam etmekte, erk sahibi olmak ve egemen olmak ereğine ulaşmak isteyenler türlü araçları kullanarak insanlar üzerinde hakimiyet kurmaktadır. Foucault'ya göre iktidar, bir öteki olarak öznelere üzerinden ziyade öznelere eylemleri üzerinde mutlak bir etkiye sahip olma durumu biçiminde ortaya çıkarken, teknolojinin en üst boyutlara ulaştığı hipermodern çağda, insanların eylemlerini denetleyen ve düzenleyen yüksek teknolojiler bulunmaktadır. Bu bağlamda, kamuoyunu oluşturmaya ve biçimlendirmeye yönelik kitleler üzerinde manipülasyon uygulama amacıyla kitle iletişim araçları vasıtasıyla sürdürülen halkla ilişkiler ve propaganda faaliyetleri büyük önem taşımaktadır. Dünyada toplam nüfusun yaklaşık yarısından fazlası internet ve sosyal medya kullanırken, nasıl yönetildiğinin, denetlenip manipüle edildiğinin farkına varamamaktadır. İnsanlar üzerinde yüksek iletişim teknolojileriyle egemenlik kuran güçler, insanların nasıl yaşayacaklarından ne yapacaklarına kadar her konuda karar vermekte ve insanları yönlendirmektedir. Yüksek iletişim teknolojileriyle evrilen insan ve dünya ekonomik ve politik stratejilerin değişimine de tanık olmakta ve bu değişimin edilgen başrol oyuncusu olarak oyundaki yerini almaktadır.

Anahtar Kelimeler: İletişim, Ekonomi, Politik, Strateji, Manipülasyon.

ABSTRACT

In this study, attempts and techniques to manipulate societies and dominate people through high communication technologies are discussed. While Edward S. Herman and Noam Chomsky's Propaganda Model and Edward L. Bernays' Consent Engineering theories found their living applications in the period when communication technology was at its highest; It has also been the main means of application for those who want to have power in the world and control people. According to Foucault, while power emerges as an absolute influence on the actions of the subjects rather than over the subjects as an other, in the hypermodern age where technology has reached its highest dimensions, there are high technologies that control and regulate the actions of people. In this context, public relations and propaganda activities carried out through mass media in order to manipulate the masses in order to form and shape public opinion. While more than half of the total population in the world uses the internet and social media, they do not realize how they are managed, controlled and manipulated. The powers that dominate people with high communication technologies decide and direct people in everything from how people will live to what they will do. Evolving with high communication technologies, people and the world are also witnessing the change of economic and political strategies and take their place in the game as the passive leading actor of this change.

Keywords: Communication, Economy, Politics, Strategy, Manipulation.

1. GİRİŞ

Postmodern çağla başlayan internet kullanımı hipermodern çağla birlikte küresel bir elemana dönüşmüş; devlet işlerinden özel ilişkilere kadar tüm dünyada internet tabanlı yaşam yaygınlaşmıştır. İnternet ve Facebook gibi sosyal toplulukların daha katılımcı bir demokrasinin geleceği için sunduğu fırsatlarla beraber siyasi tartışmalar da giderek artmakta ve "e" harfi bu yeni politikanın vaatlerini yansıtmaktadır: e-Devlet, e-Katılım ve e-demokrasinin açıklığa kavuşturulması ve daha sonra incelenmesi gereken terimler olduğunu, vatandaşların katılımının genç nesil için ne ölçüde yeni bir boyut yarattığı konuşulmaktadır (Moser, 2011: 20). İnternet, hipermodern yaşamın diğer unsurları

gibi, politikası belirlenen ve askeri işlemlerden resmi işlemlere, eğitimden günlük yaşama kadar her alanda kullanılan yaygın bir araçtır.

Avrupa Birliği internet için özel politikalar geliştirmiş ve dünyada daha fazla söz sahibi olmak için internet temelli bir düzeni öngörmüştür. Özellikle kamu sektöründe, dijitalleşmenin getirdiği fırsatlarla ve aynı zamanda zorluklarla giderek daha fazla karşı karşıya kalan Avrupa Birliği açısından konunun AB düzeyinde koordine edilmesi uzun süredir Avrupa Komisyonu'nu ilgilendiren bir konu olmuştur (Caesar ve Spellerberg, 2021: 14). İnternet, modern siyasal iletişimin merkezi bir unsurudur. Bununla birlikte, önemine rağmen, bu fenomen şimdiye kadar siyaset biliminin merkezi tartışmalarında yalnızca yüzeysel olarak ele alınmıştır. Ancak giderek artan yaygınlığı ve önemi nedeniyle artık tüm devletlerin, askeri kuruluşların, kurumların, özel şirketlerin ve halkın yaşam temeline dönüşmüştür (Jungherr, 2017: 293). İnternetin önemi ve yaygınlığı arttıkça, resmi ve gayriresmi internet politikaları da daha çok gündeme gelmeye başlamış, farklı internet rejimleri oluşmuştur.

Edward S. Herman ve Noam Chomsky'nin Propaganda Modeli ve Edward L. Bernays'in söz ettikleri gibi, insanlar artık kendi iradelerinden çok, özel programlar ve mühendislik dizgeleriyle yaşamlarını sürdürmektedir (Klaehn, 2018: 97). İnternetin yaygın medya olarak kullanıldığı ve dünyada hemen herkesin bir şekilde internete bağlandığı hipermodern çağda, erk taliplerinin ve egemenlik arayışında olanların ilk hedefi, interneti en çok kullanan yeni kuşaklardır. Yeni kuşakları yönetip yönlendirebilen ve denetleyebilenler, dünya egemenliğini elde etmeye başlamış demektir (Einramhof-Florian, 2023: 44). Dijital yerliler olarak da bilinen iki kuşak Y ve Z kuşakları, diğer kuşaklardan daha farklı olarak yüksek iletişim teknolojilerine yakınlıkları ve başarılı kullanımlarıyla tanınmaktadır. Bu son kuşaklar, dünyanın geleceğini belirlemesi olası kuşaklar olarak da nitelenmektedir (Ternès ve Hagemes, 2018: 249). Teknoloji temelinde biçimlenen hipermodern çağ ve daha sonrasında, teknolojiyi en iyi kullanan kuşaklar tarafından belirleyeceği görüşü yaygınlık kazanmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

İletişimin ekonomi politiği, dünya egemenliği çabası kapsamında, yüksek iletişim teknolojileri temelinde gelişen bir erk sahibi olma ve dünyaya hükmetme sürecidir. Tüm dünyayı kuşatan iletişim ağları, insanları izlemeyi, onların geçmişlerini ve karakterlerini öğrenmeyi ve onları denetlemeyi de olanaklı kılmaktadır. Bu temel üzerinde kazanç hesapları yapılmış, egemenlik koşulları düzenlenmiş, politik gündem belirlenmiş ve senaryoya göre oyuncular seçilerek start verilmiştir.

Bu çalışmada, hipermodern çağda yüksek iletişim teknolojileri aracılığıyla dünyada güç sahibi olma ve egemenlik kurma girişimleri ele alınmış, Edward S. Herman, Noam Chomsky ve Edward L. Bernays'in kuramları üzerinden egemenliğe giden süreç değerlendirilmiştir. Kitleleri eğlendiren, oyalayan ve yönetimi sorgulamaktan uzaklaştıran araçlar her zaman var olmuş, ilkel çağlarda düzenlenen av şöenlerinden hipermodern çağın yüksek iletişim teknolojisinin sağladığı sosyal olanaklara kadar sürekli kullanılmıştır. Özellikle insanları ikna yoluyla onlar üzerinde güç sahibi olma ereği, yeni tekniklerin ve araçların geliştirilmesine de yol açmıştır. Kitleler üzerinde egemenlik kurup çıkar hesaplarına ulaşmaya çalışan kişi ve gruplar, her zaman ereklerine ulaşabilecek araçlar bulmuşlardır (Sauer vd., 2022: 305). Sürekli gelişen teknoloji her zaman, erk ve egemenlik isteklilerinin temel başvuru araçları olmuştur. Roma'dan bu yana devam eden politikalar, sonraki çağlarda yüksek teknolojinin yardımıyla farklı boyutlar kazanmıştır.

Toplumsal yapıyı oluşturan örgütlenmelerin ve örüntülerin temelinde iletişimin bulunduğunu savunan ve toplumun doğrudan iletişim olduğunu ortaya koyan sav, iletişim teknolojilerinin de doğrudan toplum temeli üzerinde biçimlendiğine vurgu yapmaktadır (Lee, 2000: 321). Sanayi Devrimi ve hemen ardından elektromanyetik dalgaların bulunuşuyla gelişen teknoloji devrimine kadar geleneksel yöntemlerle iletişimlerini sağlayan toplumlar, makinelerden sayısal teknolojiye

uzanan süreçte yeni ve yetkin teknikler ve araçlarla iletişim gereksinimlerini gidermenin yollarını bulmuşlardır (Cereci, 2008: 108). İletişim alanındaki her yeni gelişmede yeni çağlar da başlamakta ve toplumsal değerler yeniden biçimlenmektedir.

Ekonomi politik kavramı, iletişim teknolojileri, ekonomi ve politikayla ilgili olsa da, dünya dizgesinin ve konjonktürünün daha çok birkaç kişi, devlet ve kuruluşun çıkarları için özel olarak düzenlenmiş biçimidir. Bir bakıma, endüstride, ekonomide, askeri alanda ileride olan ülkelerin, geri kalmış ülkeler üzerindeki politikalarını da niteleyen kavramdır (Fuchs, 2017: 268). Marksist görüşe göre de ekonomi-politik, insanın dünyasındaki maddi varlıkların, yaşamı ve üretimi düzenlemesidir. Bir anlamda materyalist düşüncenin karşılığıdır (Knoche, 2019: 162). Bu bağlamda, politik bir temelde yaşamı düzenleyen ekonomi-politik, üretimin de temelini oluşturmaktadır.

3. EKMEK VE SİRK

Edward Herman ve Noam Chomsky'nin Propaganda Modeli, medya üzerinden kitleleri istedikleri gibi yönlendirerek büyük kazançlar sağlamayı vurgularken, tümüyle tecimsel amaçlarla çalışan medyaya sahip olmak da büyük bir gücü ve egemenliği temsil etmektedir (Robinson, 2015: 79). Medyanın bu gücünün farkında olan büyük sermaye sahipleri çeşitli imtiyazlar elde edebilmek ve toplumda saygın bir pozisyona yükselebilmek için medya sektörüne yönelirken, monopolcü bir yaklaşımla dünyada bir egemenlik kurma eğilimlerini de ortaya koymaktadır. Edward L. Bernays'in Rızanın İmalatı kuramı da, devlet ya da şirketlerin normal şartlarda insanları ikna edemeyecekleri davranışlara olumlu bakmalarını veya tepkisiz kalmalarını sağlayan bir gerçeği dile getirirken, bu konudaki en etkin aracın yine medya, özellikle de yeni medya olduğu görülmektedir (Forattini, 2020: 83). Yüksek iletişim teknolojilerinin son ürünleri, kitleler üzerindeki derin etkileriyle bir yandan siyasetçilere, bir yandan da işverenlere büyük kazançlar sağlamaktadır.

“Halkın karnını doyur ve onları eğlendir; böylece onları yüzlerce yıl yönetirsin” ilkesine dayalı Roma politikası tarih boyunca uygulanmıştır. Geleneksel oyunların yanı sıra spor karşılaşmaları da halkı eğlendirmek için kullanılmıştır. Antik Yunan ve Roma'da periyodik olarak düzenlenen etkinlikler, büyük kapasiteli spor stadyumları, spor girişimciliği, ücretli eğitmenleri olan profesyonel sporcular, bazı profesyoneller için serbest acentelik ve spor turizmi dahil olmak üzere sporla ilgili ticari faaliyetler hakkında önemli bilgiler bulunmaktadır. Seyircilerden alınan kapı parası ve organize kumarın yanı sıra, spor kooperatifinin birçok unsurunun yönetim adına kullanıldığı da bilinmektedir (Futrell, 2022: 56). Bu aslında doğrudan Edward S. Herman, Noam Chomsky ve Edward L. Bernays'in kuramlarıyla örtüşen, hipermodern versiyonları dünya egemenliğinin altyapısını oluşturan politikadır.

Roma'nın politikası, hipermodern çağda da Sezar'ın yaptırdığı spor ve eğlence yapıları da içinde, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere pek çok ülkede uygulanmaktadır (Rollinger, 2015). Varlığı hipermodern çağda da devam eden büyük forumlarda, agoralarda düzenlenen şenlikler, panayırılar, gösteriler, halkın eğlenmesini, sakinleşmesini, hatta düşünüp sorgulamayı unutmasını sağlayan politiklardır. Oyunlar gösterişli olduğu zaman, halkın imparatoru en yüksek tonlarda övdüğü Roma oyunları bizatihi hükümet tarafından düzenlenmiştir. Modern bir metropol olan Roma'da yaşayan Yunanlılar, Suriyeliler, Yahudiler ve Mısırlılar'n, hep birlikte imparatora biat etmesi ve politikaları benimsemesi sağlanmıştır (Hillingmeier, 2013). Yüksek iletişim teknolojileriyle başlayan hipermodern çağda yaygınlaşan dijital oyunlar da benzer amaçlarla kullanılmaktadır.

İnsanın Neolitik Devrim'le başlayan düşünsel ve fiziksel değişimi, doğanın ve dünyanın da değişim sürecine dönüşmüş; bu arada insanın evrimi farklı boyutlarda gelişme göstermiştir (Stark, 2022: 447). Neolitik Devrim'den onbinlerce yıl sonra gelen Sanayi Devrimi, beden enerjisinin yerine makineleri getirmiş, insanın yaşamı bir kere daha evrilmiştir. Sanayi Devrimi'yle birlikte kırsal kavramı da önemini yitirmiş, kentlere göçmek ve kentte yaşamak tercih edilir olmuştur (Schäfers, 2016: 58). Sanayi Devrimi'nden sonra yaşamın temel dinamikleri, kentlerde oluşmuş ve kentsel

alanlarda gelişmiştir. Yeni ortamlar yeni ihtiyaçları da yaratmıştır. Yüksek ritimli ve karmaşık yaşam iletişim teknolojileriyle desteklenmiştir (Cereci, 2020: 68). İletişim teknolojileri geliştikçe, insanlar daha kolay iletişim kurduklarına inanmışlardır ancak; daha çok bağımsızlıklarını yitirdiklerinin, daha az iradelerini kullandıklarının ve daha çok manipüle edildiklerinin çok az farkına varmışlardır.

Robert McChesney ve Dan Schiller gibi araştırmacılar, değişen kamu ve küresel politik ekonomide medya ve telekomünikasyon üzerinde özel kontrol, genel iletişim sektöründe yoğunlaşma, yatırım ve olanaklar konularını tartışmışlar, medya ve telekomünikasyonun farklı bölümlerde kalkınmaya katkısını değerlendirmişlerdir (McChesney ve Dan Schiller, 2003: 24). Bu değerlendirmeler, kuşkusuz ki, konunun politik boyutunu fazlasıyla içermektedir. Dijital iletişim teknolojileri ve yeni medya ile başlayan hipermodern çağda, iletişim teknolojilerinin ve medyanın ekonomi ve politikayla ilgisi, tartışılmayacak kadar açıktır. Bir anlamda, iletişim teknolojileriyle başlayan çağın ekonomisinin ve politikalarının, doğrudan iletişim teknolojileri üzerine kurulduğunu söylemek isabetlidir (Donges ve Jarren, 2022: 115). Hipermodern çağda dünyaya egemen olan kişi ve kurumlar, çoğunlukla iletişim teknolojilerinin kaynaklarını ellerinde bulduranlardır.

Çağın en işlevsel ve en yaygın araçları olan yeni medya, aynı zamanda kitleleri yönetmenin ve denetlemenin temel araçlarına dönüşmüştür. Artık bütün ekonomik ve politik programlar, yeni medya temelinde tasarlanmaktadır (Barthel, 2018: 93). Siyasal iletişimin tezahürleri için biçimlendirici bir faktör, gerçekleştiği bağlamsal koşullardır. İletişim çalışmalarında, medya sistemi kavramı temel bir bağlamsal koşul olarak kurulmuştur (Thomaß, 2022: 17). Politik ekonomiyi, en başından beri tartışan Adam Smith gibi ilk uygulayıcılar, ekonomi politiğin iktisadi hayatın nasıl örgütleneceği ve piyasaların devlet müdahalesine karşı nasıl dengeleneceği, refah toplumunun oluşumu ile ilgili sorularla ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğunu vurgulamıştır. Magnum Opus'u ekonomi politiğin bir eleştirisi olarak sunan Marx, bu konuda etik bir kaygıyı da paylaşmıştır (Wasko vd., 2011: 10; Iorio, 2020: 2). Ekonomi politik kuşkusuz ki bütün ajanları kullanarak gerçekleşen ve gelişen bir alandır. Ancak kötü niyetli girişimciler nedeniyle bu alanda da tehlikeler ve riskler bulunmaktadır.

Dünyanın pek çok ülkesinde, parlamentolar da iş dünyası gibi, ekonomi politiğe uyum sağlamak ve gerekli verileri elde etmek için kendilerini yenilemektedir. Parlamento kütüphaneleri artık çok sayıda veri tabanı gibi çok çeşitli bilgi kaynaklarına erişimin yanı sıra kapsamlı bilgi kaynaklarına da dayanmaktadır (Schöler ve Winter, 2019: 181). Hipermodern dünya neredeyse tümüyle, aynı dijital dizge üzerinde çalışan birimlerden oluşmakta, bütün coğrafyalar birbirine internetle bağlanmakta, insan kitlelerinin büyük bölümü aynı iletleri almakta, paylaşmakta ve aynı biçimde etkilenmektedir. Bir tür tek biçimlilik de olsa, bu form politikacıların ve üreticilerin işlerini kolaylaştırmaktadır (Cereci, 2024: 128). Hipermodern dünya stratejisi artık iletişim teknolojileri üzerinde biçimlenmekte ve ekonomi ve politik de yüksek teknolojinin ardından yol almaktadır.

Dijital dönüşümün sosyo-teknik koşulları, "egemen devlet" ve "egemen özne" kavramlarına meydan okumaktadır. Egemenlik arayışındaki kişi ve gruplar, dijital ortam üzerinde dünya egemenliği kurma girişimi başlatmışlardır ve bütün insanları, dijital bağlarla yaşamaya mecbur bırakarak hedeflerine yaklaşmaktadır (Müller ve Kammerl, 2022: 218). Dijitalleşme genellikle teknolojinin insanlar üzerindeki hakimiyeti ile ilişkilendirilir. Marx'ın gerçek tüketim kavramından ve endüstriyel şirketlerdeki görüşmelerden yola çıkarak, dijitalleşmiş çalışma dünyasında yer alan belirli kendini sürdürme biçimleri, dijitalleşmeye açıklık getirmektedir (Klur ve Nies, 2023: 22). Dijitalleşmenin yayılması, dijital üretim ve dijital ekonomiyi de beraberinde getirmektedir. Bu da, stratejistlerin ve siyasetçilerin dijital temelde strateji geliştirmesi demektir.

Yüksek iletişim teknolojilerinin yaygın olduğu süreçte tasarlanan stratejiler, çevikliği artırmak için strateji süreçlerinin yinelemesini dikkate almakta, dikey organizasyon yapılarını yanal olanlarla desteklemekte, böylece strateji girişimleri şirketin herhangi bir yerinde başlatılabilmektedir. Kurum kültürünün demokrasi yönünde gelişmesi ve hatalara toleransın artması ve yenilik yapma isteği de

yapısal ve prosedürel değişiklikleri desteklemektedir (Erner ve Sebastian Hammer, 2018: 157). Hipermodern stratejiler, konjonktürel durum kadar, geleceğin eğilimlerini de dikkate alarak tasarlanmaktadır.

Hipermodern dünya stratejileri, ekonominin yanı sıra kültür, ahlak ve savaş gibi konuları ele almaktadır. Kuşkusuz ki, çağın önemli sorunları olan terörizm ve gayrinizami harp, nükleer silahlar, silahların kontrolü, kitle imha silahları, konvansiyonel askeri güç, barışı koruma, insani müdahale ve siber savaş da stratejilerin kapsamı içindedir (Baylis vd., 2021: 63). Modern stratejinin yeni tasarımcıları, yüzyıllar boyunca savaş ve devlet yönetimi teorisini ve pratiğini şekillendiren strateji ve kilit figürler üzerine kesin çalışmaların yeni kuşaklarıdır. Soğuk Savaş ve 9/11 sonrası dönemlere daha fazla odaklanan stratejistler, sonraki bir çağın da temelini hazırlamaktadır (Brands, 2023: 9). Stratejistlerin başarılı tasarımları, öteden beri dünyanın bugününü de geleceğini de belirlemektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Neolitik Devrim’le başlayan büyük değişim insanların akıl gücü oranında hızla devam etmiş ve birkaç bin yıl içinde dünya bambaşka bir görünüm kazanmıştır. Neolitik Devrim’den sonra gelen insanlığın ikinci büyük devrimi Sanayi Devrimi’dir ve bu devrimle yaşam bir kere daha kökten değişmiştir. Beden gücünün yerini makineler alırken insan akıllı bir sonraki devrim olan Dijitalizasyon’un temellerini hazırlamıştır. Her evrede daha yükseğe çıkarak yaşamı kolaylaştıran, devrimi hızlandıran insan dijital Devrim’le birlikte insanın iradesini kontrol altına almayı ve kitleleri yönetip yönlendirmeyi de başarmıştır. Bu bağlamda özellikle yüksek iletişim teknolojisi, politikanın ve ekonominin temel aracı haline gelmiştir.

Gelişen teknolojiyle birlikte değişen dünyada, politik ve ekonomik yaklaşımlar ve uygulamalar da evrilmiştir. Eski zamanların daha masum ve yapıcı yaklaşımları, hipermodern çağın koşullarıyla beraber katılmış, daha çok çıkarlara endeksli biçimde yenilenmiştir. İnsanlar üzerinde egemenlik kurarak onlardan çıkar sağlamak, modern araçlar kullanarak insanların yaşamlarını denetlemek ve onları yönlendirmek eğilimi yaygınlaşmıştır. Hipermodern çağın yüksek iletişim teknolojileri, insanlar üzerinden egemen olmak, yönetmek, denetlemek ve yönlendirmek amaçları için elverişli olanaklar sağlamakta ve egemenlik meraklılarının temel araçlarına dönüşmektedir. İnsanları ikna ederek, kandırarak veya memnuniyetle inandırarak egemenlik kurma ve çıkar sağlama erekları, iletişim teknolojileriyle, özellikle de yeni medyayla somutlaşmaktadır.

Dünyayı baştanbaşa kuşatan dijital ağlar, tüm dünyaya her türlü iletiyi yaymanın temel aracıyken, insanları izlemeye, denetlemeye ve yönlendirmeye de yaramaktadır. Bu nedenle dijital ağları üretenler ve pazarlayanlar, dünyaya egemen olmuş sayılmaktadır. Başta ekonomik kuruluşlar olmak üzere, dünyadaki tüm devlet, sosyal gruplar ve tecimsel kuruluşlar yüksek iletişim teknolojilerine dayalı stratejiler geliştirmektedir. İletişim teknolojilerine dayalı stratejiler, grup ve kuruluşlara daha fazla kazanç ve dünya egemenliği sağlamaktadır. Yönetim stratejileri, dijitalleşmenin neden olduğu değişen çevresel koşulları özellikle dikkate almaktadır. Çünkü dijitalleşme, hipermodern çağın temelini yerleştirilmiş başlıca unsurdur.

Dijitalizasyondan ve yüksek iletişim teknolojilerinden uzak kalmak olası görünmemektedir. Yüksek teknoloji üreten ülkeler dünyada daha fazla söz sahibi olmakta, özellikle dünyada yaygın medya sahipleri egemenliği ellerinde tutmaktadır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin yüksek iletişim teknolojileri üretmeye yönelmesi, uluslararası alanda egemen ülkelerle rekabete girme anlamına gelmektedir. Bu nedenle, geleceğe yön verecek olan bireylerin çocukluktan itibaren iletişim teknolojileri üretmeye ve medya sahibi olmak için girişimde bulunmaya özendirilmesi uygun görülmektedir.

5. KAYNAKLAR

- Barthel, T. (2018). *Public Management in Kommunen: Grundlagen und Konzepte für die Praxis - Softcover Hamburg: Maximilian Verlag.*
- Baylis, J. ve Wirtz, J. ve Gray, C. (2018). *Strategy in the Contemporary World. 6. Baskı, Oxford: Oxford University Press.*
- Brands, H. (2023). *The New Makers of Modern Strategy: From the Ancient World to the Digital Age. Princeton: Princeton University Press.*
- Caesar, B. ve Spellerberg, A. (2021). *Politische Strategien zur Digitalisierung in Europa, Deutschland und der Großregion Saar-Lor-Lux. Digitalisierung in ländlichen und verdichteten Räumen, Ed. Spellerberg, Annette, Hannover: Verlag der ARL - Akademie für Raumentwicklung in der Leibniz-Gemeinschaft, s. 25-39.*
- Cereci, S. (2020). *Globale Veränderung und Neues Medienleben. İstanbul: Hiperlink.*
- Cereci, S. (2024). *İletişimin Ekonomi Politikası. Ankara: İksad Yayınevi.*
- Donges, P. ve Jarren, O. (2022). *Einführung: Politische Kommunikation in der Mediengesellschaft. Studienbücher zur Kommunikations- und Medienwissenschaft, Ed. Hans-Bernd Brosius, Patrick Donges, Maria Löblich, Jörg Matthes, Wiesbaden: Springer.*
- Einramhof-Florian, H. (2023). *Generation Z. Fit für die jungen Generationen am Arbeitsplatz, Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH, s. 35-52.*
- Erner, M. ve Hammer, S. (2018). *Strategisches Management 4.0. Management 4.0 – Unternehmensführung im digitalen Zeitalter, Berlin: Springer Gabler, Berlin, Heidelberg, s. 123-170.*
- Forattini, Fernando Miramontes (2020). *Manufacturing Consent – the Edward Bernays Case. Revista Leituras da História, São Paulo: Editora Escala.*
- Fuchs, C. (2017). *Die Kritik der Politischen Ökonomie der Medien/Kommunikation: ein hochaktueller Ansatz. Publizistik, 62 (2): 255-272.*
- Futrell, A. (2022). *The Roman Games: A Sourcebook. Oxford: Blackwell Pub.*
- Hillingmeier, K. (2013). *Gladiatoren – Kampf der Titanen. <https://www.g-geschichte.de/jahrgang-2013/gladiatoren/>, 04.04.2024.*
- Jungherr, A. (2017). *Das Internet in der politischen Kommunikation: Forschungsstand und Perspektiven. Politische Vierteljahresschrift, 58 (2): 284-315.*
- Klaehn, J. (2018). *Media, Power and the Origins of the Propaganda Model: An Interview with Edward S. Herman. Media Theory, 2 (2): 95-100.*
- Klur, K. ve Nies, S. (2023). *Governed by Digital Technology? Self-Perpetuation and Social Domination in Digital Capitalism. Work Organisation, Labour & Globalisation, 17 (1): 12-33.*
- Knoche, M. (2019). *Kritik der politischen Ökonomie der Wissenschaftskommunikation als Ideologiekritik: Open Access. Ideologie, Kritik, Öffentlichkeit. Verhandlungen des Netzwerks Kritische Kommunikationswissenschaft, herausgegeben von Uwe Krüger und Sebastian Sevignani, 140–175.*
- McChesney, R. W. ve Dan Schiller, D. (2003). *The Political Economy of International Communications Foundations for the Emerging Global Debate about Media Ownership and Regulation. Technology, Business and Society Programme Paper Number 11, Geneva: United Nations Research Institute for Social Development.*

- Moser, H. (2011). Das politische Internet – Möglichkeiten und Grenzen. *MedienPädagogik*, 21: 1-20.
- Müller, J. ve Kammerl, R. (2022). »Digitale Souveränität«: Zielperspektive einer Bildung in Zeitentiefgreifender Mediatisierung? Was heißt digitale Souveränität? Diskurse, Praktiken und Voraussetzungen »individueller« und »staatlicher Souveränität« im digitalen Zeitalter, Ed. Georg Glasze, Eva Odzuck, Ronald Staples, Bielefeld: Transcript Verlag, s. 201-228.
- Robinson, P. (2015). The Propaganda Model: Still Relevant Today?. *Critical Explorations in Contemporary Political Thought*, Ed. Edgley, A. ve Noam Chomsky, London: Palgrave Macmillan.
- Rollinger, C. (2015). Brot, Spiele ... und Latrinen? Zur Darstellung römischer Stadträume im Computerspiel. *Journal for Transcultural Presences & Diachronic Identities from Antiquity to Date*, 1.
- Sauer, S. ve Staples, R. ve Steinbach, V. (2022). Der relationale Charakter von »digitaler Souveränität«. Was heißt digitale Souveränität?, Diskurse, Praktiken und Voraussetzungen »individueller« und »staatlicher Souveränität« im digitalen Zeitalter, Bielefeld: Transcript Verlag, s. 287-316.
- Schäfers, B. (2016). Die Veränderung der Lebenswelt und Sozialstruktur durch Industrialisierung und Urbanisierung. *Sozialgeschichte der Soziologie*. Wiesbaden: Springer VS, s. 55-62.
- Stark, M. (2022). Intellektuelle/Geist. *Heinrich Mann-Handbuch*, Ed. Bartl, A., Martin, A., Whitehead, P. Stuttgart: J.B. Metzler, s. 445-450.
- Ternès, A. ve Hagemes, H. P. (2018). „Was ihr wollt“ 4.0 – Studien zu Gen Y und Z. Die Digitalisierung frisst ihre User, Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH, s. 231-259.
- Thomaß, B. (2022). Mediensysteme und Systemtypologien. *Handbuch Politische Kommunikation*. Ed. Isabelle Borucki, Katharina Kleinen-von Königslöw, Stefan Marschall, Thomas Zerback, Wiesbaden: Springer VS Wiesbaden, s. 111-124.
- Wasko, J. ve Murdock, G. ve Sousa, H. (2011). Introduction: The Political Economy of Communications Core Concerns and Issues. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.